

Roman

Het geheim van mijn moeder

THEA ZOETEMAN

Thea Zoeteman

Het geheim van mijn moeder

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

Hoofdstuk 1

1980

‘Je bent veel te gevoelig, Fleur! Je trekt je de dingen veel te veel aan. Je moet wat harder worden voor jezelf.’

Fleur kijkt naar de rappe handen van Elza, haar stiefmoeder, die van de wanordelijke berg wasgoed een nette, opgevouwen stapel op de tafel maakt.

Stiefmoeder... eigenlijk heeft ze een hekel aan dat woord. Maar dat is op dit moment even niet van belang. Ze denkt na over wat Elza zojuist tegen haar heeft gezegd.

Ze is te gevoelig... Ze trekt zich de dingen te veel aan... Ze moet harder worden voor zichzelf...

Ze herkauwt de woorden en ze weet dat Elza gelijk heeft. Maar wat kan ze eraan doen? Ze is nu eenmaal zo. Al twintig jaar.

Voordat ze er erg in heeft, heeft ze haar gedachten hardop uitgesproken.

Elza laat de rest van het wasgoed voor wat het is en komt tegenover Fleur zitten. Met haar warme, donkerbruine ogen kijkt ze Fleur ernstig aan.

‘Je moet allereerst jezelf telkens voorhouden dat jouw mening er óók mag zijn, Fleur. Wat meer zelfvertrouwen zou jou niet misstaan. Ik heb soms de indruk dat jij jezelf te veel wegcijfert om het een ander naar de zin te maken. Heb ik gelijk?’

Fleur geeft geen antwoord, maar stelt een wedervraag. ‘Wat heeft jezelf wegcijferen met gevoeligheid te maken?’

‘Heel veel,’ antwoordt Elza. ‘Juist dat je bang bent tekort te schieten naar de ander, zegt genoeg over jouw gevoeligheid, over

jouw persoonlijkheid en over jouw zelfvertrouwen.’

Fleur trekt met haar ene mondhoek. ‘Oef... die komt binnen. Maar je hebt gelijk. Ik wil het de ander graag naar de zin maken.’

‘Ten koste van jezelf,’ herhaalt Elza met nadruk.

Fleurs blik dwaalt naar buiten, waar de zon na deze donkere dagen eindelijk terrein wint van de grijze wolken. Het is maart, dan gaan de dagen lengen. Het is nu al te merken. Ze verlangt naar het voorjaar, naar de zomer.

Elza staat op en gaat weer verder met het opvouwen van de was. Fleur kijkt ernaar, zonder er werkelijk aandacht voor te hebben. Wat Elza zojuist tegen haar heeft gezegd, laat haar niet zomaar los. Ze weet dat Elza gelijk heeft, maar hoe kan ze zichzelf veranderen?

Ze schuift onrustig op haar stoel heen en weer. ‘Ik kan binnenin niet zomaar een knop omzetten waardoor die overgevoeligheid verdwijnt. Want zo is het toch, Elza? Je zegt het zelf: overgevoelig... Dat is hetzelfde als overdreven.’

Elza schudt haar hoofd. ‘Het kan juist een mooie eigenschap zijn. Als je gevoelig bent, kun je je des te beter inleven in een ander en daarmee veel voor die ander betekenen. Het gaat er maar net om hoe je met die gevoeligheid omgaat. Bij jou gaat het zover dat jij jezelf daarmee tekortdoet.’

Fleur veegt nadenkend een pluisje van haar rok. Is dat zo? Eigenlijk heeft ze daar nooit zo diep over nagedacht.

Elza’s blik gaat naar de klok en onmiddellijk staat ze op. ‘Is het al zo laat? Ik moet hoognodig naar school. Annelies staat misschien al bij het hek te wachten als ik kom.’

‘Zal ik haar halen?’

Elza kijkt haar dankbaar aan. ‘Als je het doen wilt, dan graag. Dan ruim ik de was op.’

‘Ik neem David mee. Waar is hij?’

Elza wijst. ‘Buiten. Het was even droog, dus hij was niet meer te houden.’

Fleur glimlacht. Het valt niet mee voor haar driejarige broertje om de hele week binnen te zitten vanwege de regen.

‘Ik hoop niet dat hij zich al te vies heeft gemaakt.’ Er ligt een bezorgde klank in Elza’s stem.

Fleurs glimlach wordt breder als ze David door de tuin ziet lopen. ‘Je hoop is tevergeefs, Elza. Ik zie dat zijn broek kletsnat is. Ik denk dat hij in de plassen heeft gestampt.’

‘Dat zal toch zeker niet?’

‘Dat zal toch zeker wel?’ grinnikt Fleur.

Elza zet de wasmand, die ze zojuist heeft opgepakt, weer op de tafel en loopt naar de keukendeur. Als ze David naar binnen laat, ziet ze dat Fleur zich niet heeft vergist. Straaltjes water sijpelen langs zijn broekspijpen naar beneden en maken een natte plek op de mat.

‘Ik heb in de plassen gestampt.’ Davids ogen glimmen en hij doet het nog eens na op de mat. ‘Er was een heel diepe. En Jasper is erin gevallen.’

‘Het had dus nog erger gekund, Elza,’ plaagt Fleur die nu ook in de keuken staat.

Elza doet onmiddellijk de keukendeur open en zet David weer buiten.

‘Zo mag je van mij niet naar binnen,’ zegt ze. ‘Doe eerst die natte broek maar uit.’

Fleur verbergt een lach achter haar hand als ze het verbouweeerde gezicht van haar broertje ziet.

‘Maar ik wil nog...’

‘Nee.’ Elza is onverbiddeijk. ‘Die natte broek doe je hier uit en dan ga je gelijk onder de douche.’

‘Ik wil niet douchen.’

‘Maar ik wil het wel.’ Elza helpt hem zijn broek uittrekken, tilt dan de luid protesterende peuter op en loopt met hem naar boven.

‘Nou, succes,’ roept Fleur moeder en zoon na.

Even later haast ze zich op de fiets naar school. Het is veel te laat geworden, maar als ze opschiet dan haalt ze het misschien nog net.

Haar gedachten gaan naar haar jongste zusje. Annelies is pas zes jaar geworden en zit in de tweede klas van de kleuterschool. Ze kijkt ernaar uit dat ze na de zomervakantie naar de eerste klas van de lagere school mag. David gaat dan naar de eerste klas van de kleuterschool. Daar is hij echt aan toe.

En Elza niet minder, want ze heeft haar handen vol aan David. Fleur moet er even om grinniken.

Ze is dol op haar halfbroertje en halfzusje. Hoewel ze net zo'n hekel heeft aan het woord 'half', als aan 'stief'. Ze zal die aanvulling dan ook nooit zomaar gebruiken.

Annelies en David betekenen voor haar net zoveel als Thomas en Lineke. Thomas is twee jaar jonger en Lineke acht jaar jonger dan zij. Zij drieën hebben dezelfde vader en moeder. Zij was elf, iets ouder dan Lineke nu, Thomas negen, en Lineke drie toen hun moeder overleed. Ze herinnert zich deze afschuwelijke dag nog als de dag van gisteren. Hun moeder was kort ziek geweest. Een operatie en een chemokuur hadden haar niet de genezing gegeven waar ze allen op gehoopt en voor gebeden hadden.

Zesendertig jaar heeft hun moeder mogen worden.

Fleurs voeten duwen nog harder op de trappers. Eigenlijk wil ze al die herinneringen niet toelaten in haar gedachten, maar ze zitten in haar hoofd en haar hart en ze zullen er nooit meer uitgaan.

Soms is het alsof het vorige week was dat haar moeder overleed. Dan weer lijkt het een leven lang geleden.

De scherpste randjes zijn weggesleten, maar ze mist haar moeder nog iedere dag. Kon ze nog maar even met haar praten. Haar vertellen van haar diepste verlangens en gevoelens. De vragen aan haar stellen waar ze mee zit. Belangrijke levensvragen.

Natuurlijk kan ze daar ook mee naar haar vader gaan en zelfs

naar Elza. Maar met je eigen moeder bespreek je weer andere dingen dan met je vader.

En Elza... Ze is lief en ze doet haar best om voor haar, Thomas en Lineke een moeder te zijn. Maar er is geen bloedband. En dat voelt ze. Elza is dan ook zoveel jaren jonger dan hun eigen moeder nu zou zijn. Mama zou nu vijfenveertig geweest zijn. Over twee maanden zesenvieftig. Elza is zesendertig. Precies dezelfde leeftijd toen mama overleed...

Met Elza scheelt ze zestien jaar.

Toen Elza met pa trouwde noemde zij, Thomas en Lineke haar tante Elza.

Nu ze ouder geworden is, is ze haar bij de voornaam gaan noemen, net als Thomas. Elza vond dat prima.

‘De naam ma of mama komt jullie eigen moeder toe. En mij tante noemen vind ik niet meer nodig nu jullie volwassen zijn geworden. Bovendien ben ik jullie tante niet. Noemen jullie mij maar gewoon Elza.’

Ze weet nog dat ze dat fijn vond en ze hoefde er niet aan te wennen. Voor Lineke lag het anders, omdat ze zoveel jaren jonger was. Zij had hun eigen moeder amper gekend. Met drie jaar had ze nog weinig herinneringen. Lineke was daarom al gauw overgegaan op ‘mama’ en dat vond Elza fijn. Zo was het op een goede manier opgelost.

Elza is een schat, maar ze ziet haar meer als een oudere zus dan als een moeder. En dat zal altijd zo blijven.

Een beetje buiten adem komt ze bij school aan, waar ze juist de bel hoort gaan. Toch nog net op tijd!

Bij het hek staan veel moeders en ook enkele vaders te wachten. Ze sluit zich erbij aan en laat haar blik glijden over het nu nog lege plein, dat straks gevuld zal zijn met vrolijke kinderstemmen.

Ze herinnert zich haar eigen tijd hier op school nog goed. Dat was een heerlijke, onbezorgde tijd. Totdat moeder ziek werd.

Ze probeert haar gedachten een halt toe te roepen. Waarom laat ze zich nu telkens meeslepen door al die verdrietige herinneringen? Het doet alleen maar pijn.

Het duurt niet lang of de kinderen komen naar buiten. Fleur probeert Annelies daartussen te ontdekken. Het duurt even voordat ze door het hek komt.

‘Hé Fleur! Ben je vrij? En waar is mama?’

Annelies staat met haar fiets naast haar. Haar donkere staart is wat uitgezakt en automatisch schuift Fleur het elastiekje weer omhoog. Een losse lok strijkt ze achter Annelies’ oor.

‘Mama was nog bezig. Ik ben vandaag vrij. Daarom kom ik jou nu halen.’

Annelies springt op het zadel. ‘Leuk dat jij komt. Ben je morgen ook vrij?’

‘Morgen moet ik werken. En het weekend ook.’

‘Dat lijkt me helemaal niet leuk om op zaterdag en zondag te werken. Niks aan.’

‘In het ziekenhuis gaat het werk toch altijd door?’ legt Fleur uit. ‘Zieke mensen moeten altijd verzorgd worden.’

‘s Nachts ook, hè?’

‘Ja, ’s nachts ook.’

Annelies vindt dat er genoeg is gepraat over het werk van Fleur, want ze gaat in één adem verder: ‘We hebben met letters geoe-fend. Ik kan nu ook onze achternaam schrijven, Fleur.’

‘Echt waar? Dat is knap! Als je na de zomervakantie in de eerste klas komt, kun je misschien alle letters al. Wat moet je dan nog leren?’

Annelies haalt zorgeloos haar schouders op. ‘Ik kan dan nog niet alles, hoor.’

‘O, gelukkig maar.’

Fleur kijkt glimlachend opzij. Annelies slingert een beetje.

‘Houd je stuur recht, Annelies, en niet te dicht langs de stoep-rand rijden.’

‘Dat doe ik niet, hoor.’ Ze schudt haar hoofd en het staartje gaat eigenwijs heen en weer.

Een beetje bezorgd kijkt ze naar haar zusje, die sinds kort zelfstandig kan fietsen. Ze doet het goed, maar af en toe heeft ze nog correctie nodig. Gelukkig wonen ze dicht bij school, dus dat scheelt.

Eenmaal thuis geeft ze haar zusje een compliment. ‘Je hebt het goed gedaan, Annelies!’

Haar zusje glundert.

Tijdens het eten is het gezin compleet. Fleur geniet van dit moment. De belevenissen van de dag komen in allerlei varianten voorbij.

‘Wij gaan in de klas een tentoonstelling maken over de Tweede Wereldoorlog,’ vertelt Lineke enthousiast. ‘De meester zei dat er over zes weken een herdenking is. Dan is het veertig jaar geleden dat de oorlog begon en vijfendertig jaar geleden dat ons land bevrijd werd.’

Bij Fleur komen gelijk de herinneringen boven uit haar eigen schooltijd. ‘Wat leuk! Ik heb dat vroeger op de lagere school ook gedaan. Het blijft een actueel onderwerp voor geschiedenis. Waar is die herdenking?’

‘In het centrum.’

‘Dat klopt,’ reageert vader. ‘Ik las het in de streekkrant dat ze bezig zijn met de voorbereidingen. Ze willen een optocht organiseren van oude legervoertuigen. En er worden ook veteranen uitgenodigd.’

‘Wat zijn veteranen?’ vraagt Annelies.

‘Dat zijn oude militairen die vroeger in de oorlog gevochten hebben,’ legt Thomas uit.

‘Ik heb gehoord dat er ook een expositie komt in de oudheidkamer,’ gaat Lineke enthousiast verder. ‘Ik ga aan de meester vragen of we daar met de klas naartoe gaan.’

‘Dat is interessant.’ Elza schenkt melk in Davids beker. ‘En leerzaam.’

Lineke staart dromerig voor zich uit. ‘Geschiedenis is mijn lievelingsvak. Misschien ga ik later geschiedenis studeren.’

Elza glimlacht. ‘Dat is een mooi vak. Maar eerst moet je de havo doen. Dus dan heb je nog genoeg tijd om na te denken over je studiekeuze.’

‘De havo doet Lineke met twee vingers in haar neus,’ plaagt Thomas. ‘Toch Lien?’

Lineke steekt haar tong naar hem uit. Dan gaat ze enthousiast verder: ‘De meester vroeg of we thuis iets hebben dat met de Tweede Wereldoorlog te maken heeft. Foto’s of boeken erover. Hebben we dat?’

Vragend kijkt ze eerst vader, dan Elza aan.

‘We hebben boeken over de Tweede Wereldoorlog,’ weet Elza. ‘Waarvan een van Rik Valkenburg.’

Lineke staat al. ‘Waar staan die boeken?’

‘Ga zitten, Lineke,’ zegt vader. ‘Na het eten zoek ik ze voor je op. Ik meen zelfs dat oom Ron nog een echte soldatenhelm en nog wat andere spullen heeft.’

Lineke is bijna niet meer te houden. ‘Echt? Dat is gaaf! Kan ik vanavond nog naar oom Ron toe?’

Vader schudt zijn hoofd. ‘Vanavond niet meer. Bel oom Ron eerst maar om het hem te vragen.’

‘Dit heb ik nooit geweten.’ Fleur kijkt vader verbaasd aan. ‘Ik heb ook spullen moeten verzamelen over de Tweede Wereldoorlog toen ik op de basisschool zat. Maar toen heeft u me niet verteld dat oom Ron nog een soldatenhelm had.’

‘Is dat zo?’ reageert pa wat verstrooid. ‘Dat weet ik niet meer.’

‘Maar ik wel.’ Fleur vergeet verder te eten. ‘U hield stellig vol dat er niets was. Er was hier zelfs geen vlag.’

‘Maar nu wel,’ zegt Thomas. ‘Die vlag staat boven. Waarom hadden we toen eigenlijk geen vlag?’

‘Daar dachten wij niet aan,’ zegt vader. ‘En eet nu maar door. Het eten wordt koud.’

Fleur proeft niets van wat ze eet. Het is duidelijk dat vader er verder niet over wil praten.

Ze vindt het maar vreemd. Waarom begint vader nu ineens over een helm van oom Ron en was erover gezwegen toen zij met dat project bezig was op school?

En waarom kapte hij het ineens af toen Thomas naar de vlag vroeg? Aan Thomas' gezicht te zien, begrijpt hij er ook niets van.

Ze zal er op een later tijdstip nog eens bij haar vader over beginnen. Misschien komt hij los als ze een moment met hem samen heeft.

Haar gedachten gaan terug naar de periode toen ze in de vijfde klas zat. Dat was tien jaar geleden, toen haar moeder er nog was.

1970

De meester staat voor de klas en wijst naar het bord. Daar zijn twee jaartallen opgeschreven: 1940–1945. Het begin en het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Het is stil in de klas. De meester heeft zojuist een heel spannend verhaal verteld over een verzetsgroep die verraden was door NSB'ers en opgepakt was door de nazi's. Een andere verzetsgroep heeft, met groot risico voor eigen leven, deze groep weten te bevrijden.

De meester kan zo spannend vertellen dat je een speld in de klas kunt horen vallen.

Fleur kijkt nadenkend uit het raam. Afschuwelijk als je door je eigen landgenoten verraden wordt. Dat moet voor die verzetshelden onverdraaglijk geweest zijn.

Fleur gaat rechtop zitten en luistert naar wat de meester nog meer te vertellen heeft.

'Jongens en meisjes, samen met de zesde klas willen we een project organiseren over de Tweede Wereldoorlog. Het is de bedoeling dat jullie deze week allemaal iets meenemen wat met de

oorlog te maken heeft. Het mogen boeken of foto's zijn of ander materiaal.'

Er gaan veel vingers de lucht in en er worden allerlei vragen gesteld. Fleur luistert met een half oor. Wat zou ze mee kunnen nemen? Hebben ze thuis boeken over de Tweede Wereldoorlog? Foto's misschien of andere voorwerpen?

Ze heeft geen flauw idee.

Thuis werd er nooit over de oorlog gesproken. Haar ouders hebben allebei als kind de oorlog meegemaakt.

Ze heeft daar eerder nooit bij stilgestaan, maar nu de meester deze opdracht geeft, dringt het ineens tot haar door dat ze niets weet uit de kinderjaren van haar ouders tijdens de oorlogsjaren.

Ze rekent snel uit: haar moeder is in 1934 geboren, dus ze was zes jaar toen de oorlog begon en elf jaar toen de bevrijding kwam. Ze moet er dus herinneringen aan hebben.

Haar vader is geboren in 1933 dus hij was zeven aan het begin van de oorlog en twaalf toen het voorbij was.

Ze moeten het dus allebei bewust hebben meegemaakt.

Wat vreemd dat ze daar nooit over spraken! Zou dat komen omdat ze misschien heftige herinneringen hebben aan de oorlog?

'We gaan hier in de klas een tentoonstelling maken,' vertelt de meester ondertussen verder. 'Dat betekent dat we de aankomende weken hard aan de slag gaan met elkaar. Als het klaar is, mogen jullie ouders komen kijken.'

Een tentoonstelling... Wat moet ze zich daarbij voorstellen? Ze is er eigenlijk best wel benieuwd naar.

Fleurs vinger gaat de lucht in. 'Wat gaan we maken voor de tentoonstelling?'

'Dat leg ik jullie uit als we daar volgende week mee beginnen,' belooft de meester.

Fleur voelt zich een beetje teleurgesteld. Jammer dat de meester het nog niet wil vertellen. Ze is nieuwsgierig en de andere kinderen in de klas ook.

‘We gaan nu eindigen,’ gaat de meester verder.

Hij geeft een psalmversje op en na het dankgebed is het een gerommel van tassen en het schuiven van stoelen.

Met haar vriendin Lia fietst ze naar huis.

‘Mijn opa heeft een foto uit de periode dat hij soldaat was,’ vertelt ze trots.

‘Tijdens de oorlog?’ Fleur kijkt haar vriendin met ontzag aan.

‘Ja, maar hij is er heel zuinig op. Ik denk dat ik de foto niet mee krijg naar school.’

‘Best lastig om iets mee te nemen,’ vindt Fleur. ‘Wij hebben thuis niks.’

‘Dat denk jij. Je ouders hebben vast wel iets.’

Fleur haalt haar schouders op. ‘Ik ga het vragen. Ik hoor het wel.’

Als Fleur thuiskomt, is haar moeder in de keuken bezig.

‘Dag mam!’

‘Ha Fleur! Fijn dat je er weer bent. Hoe was het op school?’

Fleur zet haar tas in een hoek van de keuken en laat haar jas van haar schouders glijden. ‘Leuk! De meester heeft vanmiddag een verhaal verteld. Dat ging over een verzetsgroep in de Tweede Wereldoorlog die verraden was door NSB’ers. Maar een andere verzetsgroep heeft, met risico voor hun eigen leven, deze groep helpen ontsnappen. Het was zo spannend, mam! De meester kan supergoed vertellen. Ik zag het gewoon gebeuren. Wat was ik opgelucht dat het goed afliep.’

Fleur is op een stoel gaan zitten en kijkt naar haar moeders rug. Het blijft stil in de keuken.

Fleur staat alweer op. ‘Is er iets te drinken, mam? Ik heb dorst.’

‘In de koelkast.’ Moeders stem klinkt verstrooid, alsof ze er met haar gedachten niet bij is.

Fleur ratelt alweer verder. ‘We gaan een project in de klas doen, mam. Samen met de zesde klas. Het gaat over de Tweede Wereldoorlog. De meester heeft gevraagd of we van thuis spullen mee

willen nemen die met de oorlog te maken hebben.’

Fleur schenkt haar glas vol. Waarom geeft haar moeder geen antwoord?

‘Mam?’ Fleur kijkt haar moeder van opzij aarzelend aan.

‘We hebben niets uit die tijd.’ Moeders stem klinkt stug. ‘Ik begrijp niet dat ze op school zich daarmee bezighouden. Het beste is om die hele oorlog te vergeten.’

Fleur schudt haar hoofd. ‘Dat kan toch niet? Het hoort bij de geschiedenis van ons land.’

‘Wil jij je tas opruimen, Fleur? Die hoort daar niet op de vloer.’

Bedremmeld raapt Fleur haar tas op en loopt ermee naar de gang. Wat reageert haar moeder vreemd. Ze geeft niet eens reactie op wat zij vertelt en ze doet alleen maar negatief.

Vanavond zal ze aan vader vragen of hij iets heeft wat aan de oorlog herinnert. Ze wil heel graag iets meenemen naar school. Iedereen neemt iets mee, dan kan zij toch niet met lege handen komen?

Maar als ze het die avond aan haar vader vraagt, krijgt ze hetzelfde antwoord te horen. ‘We hebben niets.’

‘Geen boek? Geen foto of iets anders?’ houdt ze aan.

Vader schudt zijn hoofd. ‘Nee. Niets.’

Teleurgesteld gaat ze de volgende dag weer naar school. De meeste kinderen hebben al iets bij zich. Er komt van alles uit de tassen: foto’s, boeken met oorlogsverhalen, zelfs een echt persoonsbewijs.

‘Van mijn opa,’ zegt de jongen glunderend. ‘Hij gaat kijken op zolder of hij nog meer kan vinden.’

Een meisje heeft een vlag meegenomen. Fleur kijkt er verrast naar. Een vlag, ja natuurlijk! Dat ze daar zelf niet aan heeft gedacht! Bij de bevrijding zagen de straten rood, wit en blauw. Dus een vlag hoort er ook bij. Ze zal er vanavond meteen naar vragen. Meerdere vlaggen in de klas zal heus wel goed zijn.

Maar als ze die middag uit school thuiskomt en naar de vlag

vraagt, wordt ze opnieuw teleurgesteld.

‘Begin je nu alweer?’ Moeder kijkt haar boos aan. ‘We hebben geen vlag. En die zal er ook niet komen.’

‘Waarom niet?’

‘Omdat het helemaal niet nodig is.’

Gefrustreerd en boos loopt Fleur naar buiten. Waarom reageert haar moeder zo raar? En waarom hebben ze geen vlag? Als de koningin jarig is, dan wordt er overal gevlagd. Op vier mei hangt overal de vlag halfstok. En op Bevrijdingsdag kleuren de straten overal rood, wit en blauw. Bij hen niet. Ook hier heeft ze nooit eerder bij stilgestaan. De vraag dringt zich nu des te meer aan haar op: waarom wordt er bij hen nooit gevlagd?

Tijdens het eten begint ze er toch weer over. ‘Waarom hebben wij geen vlag? Iedereen heeft een vlag.’

‘Wat heb ik tegen jou gezegd?’ Moeder stem schiet boos uit. ‘Ik wil dat je erover ophoudt. En zo niet, dan kun je nu gelijk naar je kamer gaan.’

Fleur kijkt haar moeder verbaasd aan en bijt op haar lip. Wat heeft ze miszegd? Waarom wordt ze gestraft op een heel normale vraag? Ze kijkt op, recht in de blauwe ogen van haar vader. Hij kijkt helemaal niet boos, maar juist bezorgd. Ze begrijpt er helemaal niets meer van.

Na het eten gaat ze toch maar naar haar kamer. Ze heeft geen zin om nog langer beneden te blijven. Daar gaat ze op de rand van haar bed zitten en denkt diep na. Ze wil dolgraag iets meenemen naar school voor het project. Maar wat dan?

Opeens schiet haar iets te binnen. In de schuur ligt nog een oud vlaggetje, dat aan de bagagedrager van haar fiets zat toen ze nog een kleuter was. Een oranje vlaggetje in de vorm van een driehoek. Dat zou toch ook wel kunnen voor school? Oranje staat voor het koningshuis en die kleur hoort toch ook bij de bevrijding.

Ze rent gelijk naar beneden, de gang en keuken door, naar de

schuur. Ze staat even besluiteloos in de deuropening. Er staan heel veel spullen in de schuur, hoe zou ze ooit dat vlaggetje vinden? Misschien is het weggegooid, zonder dat ze het wist. Toch gaat ze op zoek en het duurt even voordat ze eindelijk een oranje puntje achter een plank in de schuur ziet steken. Voorzichtig trekt ze het tevoorschijn. Ja, het is het vlaggetje.

Is het eigenlijk niet kinderachtig? Ze is al tien. Na enige aarzeling neemt ze het toch mee. Ze heeft er niet voor niets naar gezocht. In haar kamer doet Fleur voorzichtig het vlaggetje in haar tas. Ze is blij dat ze nu toch iets heeft om mee te nemen naar school. Al is het een oranje vlaggetje dat ooit op haar kinderfiets heeft gezeten.

Hoofdstuk 2

1980

‘Ik heb de helm van oom Ron! En echte soldatenschoenen.’

Lineke komt enthousiast de kamer in en houdt triomfantelijk een tas in de hoogte.

Fleur, die juist de tafel aan het dekken is, kijkt verbaasd op. ‘Oom Rons helm en schoenen?’

‘Ja.’ Lineke komt bij de tafel staan en haalt het voorzichtig uit de tas. ‘Kijk, dit is ’m. Een echte soldatenhelm uit de oorlog. Zo bijzonder dat oom Ron hem nog heeft. En kijk, hier heb ik zijn schoenen.’

Ze zet ze op de vloer en schuift haar voeten erin. De helm zet ze op haar hoofd en maakt een rondje door de kamer.

‘De helm en de schoenen zijn allebei te groot.’ Fleur moet erom lachen. ‘Geen gezicht.’

Met een zwaai zet Lineke de helm op tafel. Ze is nog niet klaar met haar schatten te vertonen.

‘En kijk...’ Linekes hand gaat opnieuw in de tas. ‘Oom Ron had op de zolder ook nog een vals persoonsbewijs liggen van hem zelf. Roel van Dommelen, zo heette hij in de oorlog. Dat was zijn schuilnaam. Wel heel wat anders dan Ron Goudriaan, hè?’

Ze duwt het persoonsbewijs onder Fleurs neus. ‘Herken jij hem hierop?’

Fleur kijkt naar de pasfoto en de gegevens die erbij staan. Verbaasd geeft ze het even later weer aan haar zusje terug. ‘Wat was oom Ron toen nog jong! Net iets ouder dan ik nu. En mocht jij dat zomaar meenemen?’

Lineke knikt enthousiast. ‘Hij wil het wel heel graag terug.’

‘Ja, nogal wiedes. Bijzonder dat hij dit aan jou wil uitlenen. Dit is heel waardevol.’

Vol verbazing kijkt Fleur naar de helm, de schoenen en het persoonsbewijs. Hoe is dit mogelijk! Ze heeft nooit geweten dat haar oom dit in zijn bezit had. Waarom is haar dat nooit verteld? En waarom kreeg zij dit niet mee toen zij het vroeger nodig had op school?

Elza komt de kamer in. ‘We gaan eten. Wat heb jij daar, Lineke?’

‘Ik ben bij oom Ron geweest. Kijk eens wat ik gekregen heb, mam?’

‘Dat is bijzonder, Lineke,’ reageert Elza enthousiast als ze de waardevolle spullen ziet. ‘Zoiets zie je tegenwoordig alleen nog maar in een museum.’

Lineke giechelt. ‘Daar lijkt het bij oom Ron op de zolder wel een beetje op.’

Fleur loopt de kamer uit om het bestek uit de keukenla te halen. Ze begrijpt hier niets van. Wat vroeger stil gehouden werd, mag blijkbaar nu opeens allemaal gezien worden. Sterker nog, Lineke mag het meenemen naar school.

Ze kan dat Elza niet kwalijk nemen, maar haar vader wel. En haar oom en tante. Waarom hebben ze haar nooit verteld dat ze deze bijzondere aandenkens van de oorlog op zolder hadden liggen?

Als ze allemaal aan tafel zitten, vraagt ze haar vader er opnieuw naar.

‘Waarom wist ik dit vroeger niet, pa? Waarom is hier altijd zo geheimzinnig over gedaan? Wat was ooms rol eigenlijk in de Tweede Wereldoorlog?’

‘Hij heeft in het verzet gezeten,’ vertelt vader, zonder op haar eerste vragen in te gaan. ‘Hij kan daar veel over vertellen, maar soms vindt hij het ook heel moeilijk. Hij heeft veel meegemaakt. En tante Anna ook.’

‘Ook daar wist ik niets van. Jij?’ Ze kijkt vragend naar Thomas.
‘Nee, ik ook niet.’ Thomas schept zijn bord vol met macaroni.
‘Er is nooit iets verteld over de oorlog. Daar moet u als kind toch wel het een en ander over gehoord hebben, pa?’

‘En ook zelf hebben meegemaakt?’ vult Fleur aan.

‘Oom Ron heeft mij weleens iets over zijn ervaringen in het verzet verteld,’ geeft vader toe, zonder op de opmerking van Fleur in te gaan.

Allerlei gedachten tuimelen door Fleurs hoofd. Wat ze nu allemaal hoort, is nieuw voor haar. Waarom wist zij dit niet?

Waarom hebben haar oom en tante en pa altijd daarover gezwe- gen? Maar ook haar grootouders hebben er nooit iets over gezegd.

Die moeten tijdens de oorlogsjaren in grote angst en spanning gezeten hebben toen oom Ron in het verzet zat.

Aan opa kan ze het niet meer vragen, want hij leeft niet meer. Oma wel, maar moet ze haar op haar hoge leeftijd nog belasten met deze vragen?

Nee, dan moet ze toch bij haar vader en oom en tante zijn.

Het voelt raar dat Lineke zomaar waardevolle spullen van oom Ron mee krijgt naar school, terwijl zij vroeger voorgehouden werd dat er niets was.

Ze hebben haar destijds niet serieus genomen en dat neemt ze haar ouders en haar oom en tante kwalijk.

Ze zal bij hen om opheldering vragen, want er zit iets scheef. Iets heel erg scheef...

Die avond gaat ze op tijd naar boven, maar ze komt er niet direct toe om naar bed te gaan. Een tijdlang zit ze in gedachten achter haar bureau. Haar blik wordt automatisch getrokken naar de foto van haar moeder die in een lijstje op haar bureaublad staat. Een verstild beeld...

Ze pakt het op en kijkt een tijdlang naar dat overbekende ge- zicht.

Kon ze nog maar een keer met haar moeder praten. Wat zou ze haar veel te vertellen, maar ook veel te vragen hebben!

De herinneringen aan vroeger komen haar weer helder voor de geest. Gebeurtenissen die ze als kind als ‘normaal’ zag, komen nu in een heel ander licht te staan.

Haar moeder had vaak haar stille buien en kon dan een tijdlang somber voor zich uit staren. Het leek alsof ze een zware last op haar schouders meedroeg. Te zwaar om te dragen, maar die ze iedere dag toch weer mee moest torsen.

Als kind voelde ze de sombere stemming van haar moeder haarfijn aan, maar ze kon er niets mee.

Soms leek het wel of moeder haar vergeten was, omdat ze helemaal in zichzelf gekeerd was. Ze snakke soms naar een knuffel of wat aandacht van haar moeder, maar dat kreeg ze dan niet.

Waarom eigenlijk niet?

Pa was anders. Van hem kreeg ze volop liefde en aandacht. Hij vroeg haar dagelijks naar haar belevenissen en vorderingen op school. Hij trok haar regelmatig op schoot en las haar een verhaaltje voor.

Bij haar vader was ze aan liefde en aandacht niets tekortgekomen, bij haar moeder soms wel.

Wat haar ook opviel, was dat haar moeder altijd overal controle over wilde hebben. Ook in situaties waarin dat eigenlijk niet mogelijk was. Dan werd ze, als gevolg daarvan, kortaf en nerveus.

En soms deed ze op een overdreven manier haar best om zichzelf te kunnen bewijzen.

Waarom eigenlijk? Haar moeder mocht toch zijn wie ze was? Daarvoor hoefde ze zich toch niet extra te presenteren?

Is dát de reden dat zij, Fleur, overgevoelig is en zich snel iets aantrekt? Is ze daarom onzeker en twijfelt ze vaak aan zichzelf? Heeft het gedrag van haar moeder haar onbewust negatief beïnvloed?

Kritiek krijgen vindt ze nog steeds heel moeilijk. Ze voelt zich dan snel afgewezen.

Op school had ze altijd last van faalangst en dat is nooit helemaal overgegaan.

Ze ziet nu heel helder het verschil tussen haar moeder en Elza. Eerst dacht ze dat het met hun karakters te maken had, nu komt ze er steeds meer achter dat haar moeders houding iets heel krampachtigs had.

Er is veel voor haar verzwegen. Dat is vooral duidelijk geworden toen Lineke voor het project op school ineens allerlei bijzondere voorwerpen uit de oorlog mocht meenemen. Voorwerpen die oom Ron en tante Anna op de zolder hadden liggen en waar zij nooit van had geweten.

Terwijl ze naar haar moeders portret blijft staren, blijven de vragen zich opstapelen. De enigen die haar antwoord kunnen geven, zijn haar vader en haar oom en tante.

Tot nog toe heeft haar vader op haar vragen een ontwijkend antwoord gegeven. Maar als ze eraan denkt dat hij haar nooit heeft verteld welke bijzondere voorwerpen haar oom en tante op hun zolder verborgen hielden, hoeft ze niet te verwachten dat hij haar meer zou vertellen over het verleden van haar moeder. Het is allemaal met een geheimzinnige waas omgeven.

Ze staat op en met een diepe zucht zet ze het fotolijstje weer terug op haar bureau.

Fleur wordt door haar tante Anna hartelijk ontvangen.

‘Gezellig dat je er bent, Fleur!’

Terwijl tante in de keuken koffie zet, kijkt Fleur vanachter het raam naar oom Ron, die in de tuin bezig is met het snoeien van een boom. Ze glimlacht. Oom Ron is een oudere versie van haar vader.

Ze heeft altijd een goede band met haar oom en tante gehad. Als kind kwam ze hier graag en nu nog steeds.

Tante steekt haar hoofd om het hoekje van de deur: ‘Kom je koffiedrinken, Ron?’

Even later zitten ze alle drie in de kamer.

‘Bent u weer aan het bakken geweest, tante Anna?’ Fleur zet haar tanden in een knapperig koekje.

Tante glimlacht. ‘Je weet het, Fleur. Bakken en koken doe ik graag. Maar vertel eens, hoe gaat het met jou? Nog steeds naar je zin in je opleiding tot verpleegkundige?’

‘Ja, het is druk, maar mooi werk.’

Fleur vertelt over haar opleiding, maar verzwijgt haar onzekerheid en overgevoeligheid waar ze ook in het ziekenhuis mee worstelt. Daar wil ze nu liever niet over praten. Er is iets anders waar ze het over hebben wil. Ze besluit er maar meteen over te beginnen.

‘Zeg, oom Ron, ik wist niet dat u nog voorwerpen uit de oorlog had bewaard. Lineke kwam deze week met een helm, soldatenschoenen en een persoonsbewijs van u thuis. Ze vertelde dat ze met de klas een tentoonstelling gaat maken over de Tweede Wereldoorlog.’

‘Dat klopt.’ Oom roert omslachtig de melk door de koffie. ‘Ze kwam vragen of wij nog iets hadden dat aan de oorlog herinnerde. Die helm, de schoenen en het persoonsbewijs liggen sinds het einde van de oorlog al op de zolder. Ik heb er nooit meer naar omgekeken. Ik wilde ze niet kwijt, maar toch blijven het pijnlijke herinneringen.’

Fleur kijkt naar haar oom. Zijn ogen staan opeens verdrietig en er trekt iets bij zijn mond.

‘En u gaf het toch aan Lineke,’ zegt Fleur zacht.

Oom Ron knikt. ‘De oorlog mag niet vergeten worden. Ik vind het heel goed dat ze op school hier aandacht aan besteden.’

Fleur drinkt haar koffie zonder iets te proeven. Dan zegt ze gefrustreerd: ‘Ik deed vroeger op school ook een project over de Tweede Wereldoorlog en mocht daar ook spullen voor meenemen. Maar er was thuis niets en mijn moeder wilde er niet over praten.’

Oom Ron kijkt Fleur verbaasd aan. ‘Dat heb ik nooit geweten. Als ik het wist, dan had je van mij ook de spullen mogen lenen.’

‘Mijn moeder werd heel boos toen ik over dat project begon en ze zei dat ze het niet kon begrijpen dat ze op school zich daarmee bezighielden. Volgens haar was het het beste om die hele oorlog te vergeten.’

Een diepe stilte volgt. Dan komt tantes zachte stem: ‘Als kind had je moeder het heel zwaar in de oorlog. Daarom wilde ze er niets over horen.’

Fleur zet haar mok net iets te hard terug op de tafel. ‘Ik heb er alle begrip voor dat ze het moeilijk had. Maar ze was het niet alleen. Heel het Nederlandse volk leed onder de terreur van de Duitsers.’

‘Dat is zo,’ gaat tante Anna verder. ‘Maar je moeder heeft het nooit kunnen verwerken.’

‘Wat is er dan precies gebeurd?’ Fleur hoort de frustratie en de spanning in haar eigen stem.

Ze wil nú weten wat voor geheim haar moeder verborg. Want ze is er intussen allang van overtuigd dat haar oom en tante het weten.

‘Soms is het beter om niet alles te weten, Fleur!’ klinkt ooms stem kalm. ‘Het enige dat wij erover kunnen zeggen is dat je moeder trauma’s heeft opgelopen.’

‘Was ze van Joodse afkomst?’

‘Nee,’ antwoordt tante Anna. ‘Maar ze had het daardoor niet minder moeilijk.’

Voor Fleur spreken oom en tante in raadsels.

‘Ik heb mijn opa en oma van moeders kant nooit gekend. Mama praatte nooit over hen. Hebben jullie hen gekend?’

‘Je opa niet,’ vertelt oom Ron. ‘Je oma hebben we een keer gezien, maar er was verder weinig contact.’

‘Papa zei dat u in het verzet heeft gezeten,’ zegt ze dan. ‘Dat wist ik ook niet.’

Oom kijkt haar ernstig aan. ‘Dat was een heel zware periode in mijn leven waar ik niet graag over praat. Ik heb veel kameraden kunnen redden uit de hand van de vijand. Maar ik heb helaas ook veel vrienden moeten verliezen.’

Een diepe stilte valt. Fleur weet niet wat ze moet zeggen. Ze heeft haar oom niet verdrietig willen maken, maar daar lijkt het wel op.

‘Het spijt me dat ik erover begonnen ben, oom Ron.’

Oom legt een hand op de hare. ‘Dat geeft niet. Het is goed dat je dit niet naast je neerlegt. De oorlog was verschrikkelijk, maar het mag niet weggestopt worden. Het is niet makkelijk om erover te praten, toch wil ik er iets over vertellen. Wil je het horen?’

Fleur knikt. ‘Graag!’

*Voor mij begon de oorlog na de bevrijding
op 10 mei 1945. Heel Nederland was bevrijd,
maar mijn ouders en ik zaten gevangen.*

Als Fleur een dagboek van haar overleden moeder Anke vindt, voelt ze zich weer even verbonden met haar. Maar naarmate ze meer leest, worden de verhalen steeds grimmiger. Anke heeft als kind de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog doorstaan, wat een onuitwisbare stempel heeft gedrukt op haar leven. Maar daarbovenop droeg zij ook de schaamte als nakomeling van 'foute' ouders. Dit ontroert en overvalt Fleur, omdat haar familie niet is wie ze altijd dacht dat ze was. Ze vraagt zich af welke gevolgen deze ontdekking zal hebben voor haar eigen identiteit en toekomst.

Thea Zoeteman zet met *Het geheim van mijn moeder* een indringend verhaal neer over landverraad en schaamte, die generaties lang wordt meegedragen.

ISBN 978 90 2055 530 1 NUR 344

9 789020 555301 >

www.romanserie.nl

Romanserie